

- *Біофізика канцерогенезу простати: новий погляд на проблему (доповідач – член-кореспондент НАН України Я.М. Шуба)*
- *Про заходи з відзначення 75-річчя від дня заснування Головної астрономічної обсерваторії НАН України (доповідач – академік НАН України Я.С. Яцків)*
- *Про нагородження відзнаками НАН України та Почесними грамотами НАН України і Центрального комітету профспілки працівників НАН України (доповідач – академік НАН України В.Л. Богданов)*
- *Кадрові та поточні питання*

ІЗ ЗАЛИ ЗАСІДАНЬ ПРЕЗИДІЇ НАН УКРАЇНИ 29 травня 2019 року

Перед початком засідання Президії НАН України Президент НАН України академік НАН України Б.Є. Патон вручив прилюдно Указом Президента України від 17.05.2019 № 236/2019 державні нагороди групі провідних учених Національної академії наук України з нагоди Дня науки за вагомий особистий внесок у розвиток вітчизняної науки, зміцнення науково-технічного потенціалу України, багаторічну сумлінну працю та високий професіоналізм, щиро сердно поздоровив їх, побажав міцного здоров'я, подальшого творчого натхнення у невтомному науковому пошуку.

* * *

На засіданні Президії НАН України члени Президії НАН України та запрошені заслухали наукову доповідь завідувача відділу нервово-м'язової фізіології Інституту фізіології ім. О.О. Богомольця НАН України члена-кореспондента НАН України **Ярослава Михайловича Шуби** на тему «Біофізика канцерогенезу простати: новий погляд на проблему» (стенограму див. на с. 25).

У доповіді йшлося про досягнення Інституту фізіології ім. О.О. Богомольця НАН України в дослідженні клітинних, молекулярних та біофізичних механізмів канцерогенезу. Зокрема, одержано важливі дані для з'ясування фундаментальних питань залучення мембранних кальційтранспортних структур, а також змін механізмів регуляції внутрішньоклітинного кальцієвого гомеостазу в злоякісне переродження епітеліальних клітин простати та виявлення молекулярних мішеней при лікуванні раку простати.

Уперше отримано дані щодо молекулярної природи кальційпроникних іонних каналів плазматичної мембрани, що беруть участь у стимулюванні проліферації та набутті стійкості до програмованої загибелі (апоптозу) епітеліальних клітин простати. Показано, що перехід до невиліковного андроген-незалежного раку простати супроводжується перебудовою

Доповідь члена-кореспондента НАН України Ярослава Михайловича Шуби

Доповідь академіка НАН України Ярослава Степановича Яцківа

механізмів внутрішньоклітинного кальцієвого сигналювання ракових клітин. В основі цієї перебудови лежить зменшення сталого надходження кальцію, взаємопов'язаного зі ступенем наповнення внутрішньоклітинних кальцієвих депо ендоплазматичного ретикулума, що підвищує резистентність до апоптозу, з одночасним посиленням надходження кальцію, залежного від метаболізму арахідонової кислоти, який через активацію Ca^{2+} -залежного транскрипційного фактора стимулює проліферацію ракових клітин.

Ідентифіковано каналоформувальний білок Orai3, надекспресія якого при раку простати призводить до зазначених онкогенних змін у шляхах надходження кальцію в епітеліальні клітини.

Отримані результати є перспективними для пошуку засобів селективного впливу на специфічні молекулярні структури кальцієвого гомеостазу андрогеннезалежних клітин раку простати, зокрема білок Orai3, з метою пригнічення проліферативної активності та підвищення проапоптичного потенціалу цих клітин.

В обговоренні доповіді взяли участь академік НАН України Б.Є. Патон; завідувач відділу Державної установи «Інститут ендокринології та обміну речовин ім. В.П. Комісаренка НАМН України» член-кореспондент НАН України, академік НАМН України О.Г. Резніков; академік-секретар Відділення біохімії, фізіології і молекулярної біології НАН України, директор Інституту біохімії ім. О.В. Палладіна НАН України академік НАН України С.В. Комісаренко; віце-президент НАН України, голова Секції хімічних і біологічних наук НАН України академік НАН України В.Г. Кошечко; академік-секретар Відділення фізики і астрономії НАН України академік НАН України В.М. Локтев; директор Головної астрономічної обсерваторії НАН України академік НАН України Я.С. Яцків; голова Наукового комітету Національної ради України з питань розвитку науки і технологій, завідувач відділу Інституту загальної та неорганічної хімії ім. В.І. Вернадського НАН України академік НАН України А.Г. Білоус; перший віце-президент НАН України, голова Секції фізико-технічних і математичних наук НАН України академік НАН України А.Г. Наумовець.

Підсумовуючи виступи, академік НАН України Б.Є. Патон зазначив, що в доповіді порушено важливі наукові питання розвитку досліджень механізмів канцерогенезу, зокрема явищ, що відбуваються на рівні клітинних мембран. Президент НАН України підкреслив, що наукова школа академіка П.Г. Костюка продовжує збагачувати науку новими знаннями та можливостями для розроблення лікувальних протоколів. Дослідження молекулярних механізмів функціонування і регуляції іонних каналів та з'ясування того, як вони залучені у перебіг патологічних процесів, дозволить виробити рекомендації щодо визначення терапевтичних мішеней.

Президія НАН України наголосила, що потрібно поглиблювати співпрацю з відповідними медичними установами з цього напрямку та докласти якомога більше зусиль для вирішення цих надважливих питань.

* * *

Далі Президія НАН України заслухала доповідь директора Головної астрономічної обсерваторії НАН України академіка НАН України **Ярослава Степановича Яцківа** про заходи з відзначення 75-річчя від дня заснування Головної астрономічної обсерваторії НАН України (стенограму див. на с. 33).

Під час доповіді присутніх було ознайомлено з історією становлення та розвитку Головної астрономічної обсерваторії НАН України як важливого центру астрономічних досліджень світового рівня, добре відомого своїми роботами з фізики планет та Сонця, побудови глобальних систем відліку, дослідженнями окремих Галактик і Всесвіту в цілому. Становлення і розвиток установи пов'язані з діяльністю таких видатних учених, як академіки О.Я. Орлов і Є.П. Федоров, члени-кореспонденти В.П. Цесевич і А.О. Яковкін, професор Е.А. Гуртовенко та ін.

Доповідач коротко розповів про сучасні досягнення з розроблення теорії нутації Землі, побудови глобальних систем відліку, фізики планет та Сонця, блакитних компактних карликових галактик з екстремально низьким вмістом важких елементів, визначення вмісту первинного гелію у Всесвіті, дослідження структури та кінематики Галактики і Всесвіту в цілому, теоретичного моделювання та дистанційного зондування об'єктів Сонячної системи методами астрофотометрії та поляриметрії, а також про прикладні дослідження, які виконуються в Головній астрономічній обсерваторії НАН України, та про її участь у виконанні Загальнодержавної цільової науково-технічної космічної програми і міжнародних науково-дослідних проектів.

Враховуючи вагомий внесок Головної астрономічної обсерваторії НАН України у розвиток світової астрономічної науки, підготовку

висококваліфікованих наукових кадрів, члени Президії НАН України висловили думку про необхідність гідно відзначити 75-річчя від часу заснування Головної астрономічної обсерваторії НАН України.

* * *

Члени Президії НАН України розглянули також низку поточних питань:

- на виконання Указу Президента України від 24.04.2019 № 160/2019 погодили низку заходів з відзначення 23-ї річниці Конституції України;
- з метою забезпечення конституційних положень про державний статус української мови та уніфікації застосування норм правопису і зважаючи на важливість впровадження нової редакції Українського правопису в суспільну практику, постановили оприлюднити текст нової редакції «Українського правопису» на офіційному сайті НАН України, а мовознавчим установам НАН України разом з фахівцями Міністерства освіти і науки України підготувати спільний план заходів з імплементації нової редакції Українського правопису;
- заслухали інформацію ректора Київського національного університету імені Тараса Шевченка академіка НАН України Л.В. Губерського про виступи у ЗМІ на адресу Університету;
- заслухали інформацію директора Головної астрономічної обсерваторії НАН України академіка НАН України Я.С. Яцківа про проекти законодавчих та нормативних актів щодо електронних публікацій.

* * *

Крім того, Президія НАН України ухвалила низку організаційних і кадрових рішень.

Призначено:

- академіка НАН України **Єльську Ганну Валентинівну** почесним директором Інституту молекулярної біології і генетики НАН України з наданням посади радника при дирекції цього Інституту;
- академіка НАН України **Тукала Михайла Арсенійовича** директором Інституту молекулярної біології і генетики НАН України;
- кандидата геолого-мінералогічних наук **Скопиченка Ігоря Михайловича** на посаду директора Державної установи «Науковий центр гірничої геології, геоекології та розвитку інфраструктури НАН України»;
- почесного директора Інституту фізики НАН України академіка НАН України **Бродина Михайла Семеновича** на посаду головного наукового співро-

бітника Інституту фізики НАН України, увільнивши його з посади завідувача відділу нелінійної оптики цього Інституту за власним бажанням;

- **Тертичного Юрія Івановича** на посаду начальника Відділу науково-правового забезпечення діяльності НАН України.

Погоджено призначення:

- доктора економічних наук **Васильціва Тараса Григоровича** на посаду завідувача відділу проблем соціально-гуманітарного розвитку регіонів Державної установи «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долишнього НАН України»;

- доктора економічних наук **Іщук Світлани Олександрівни** на посаду завідувача відділу реального сектору економіки регіонів Державної установи «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долишнього НАН України»;

- доктора економічних наук **Мельник Мар'яни Іванівни** на посаду завідувача відділу просторового розвитку Державної установи «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долишнього НАН України»;

- доктора економічних наук **Шульц Світлани Леонідівни** на посаду завідувача відділу регіональної політики Державної установи «Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долишнього НАН України».

Відзнакою НАН України «За наукові досягнення» нагороджено:

- завідувача кафедри Національної металургійної академії України академіка НАН України **Гасика Михайла Івановича** за багаторічну невтомну самовіддану працю вченого і педагога та визначні творчі здобутки у галузі електрометалургії спеціальних сталей і сплавів, електротермії неорганічних матеріалів різного функціонального призначення.

Відзнакою НАН України «За підготовку наукової зміни» нагороджено:

- завідувача відділу Інституту хімії високомолекулярних сполук НАН України доктора хімічних наук, професора **Савельєва Юрія Васильовича** за багаторічну плідну наукову, науково-організаційну і педагогічну працю, вагомий внесок у розвиток наукових досліджень у галузі макромолекулярної хімії та підготовку висококваліфікованих наукових кадрів.

Відзнакою НАН України «За сприяння розвитку науки» нагороджено:

- льотчика-космонавта Російської Федерації, головного наукового співробітника Федеральної бюджетної установи науки «Інститут історії природознавства і техніки ім. С.І. Вавілова РАН» члена-кореспондента РАН **Батурина Юрія Михайловича** за

багаторічну плідну наукову співпрацю з Державною установою «Інститут досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва НАН України» та активне сприяння розвитку науки.

Подякою НАН України відзначено:

- ветерана Інституту електрозварювання ім. Є.О. Патона НАН України, незмінного впродовж багатьох років директора Науково-інженерного центру «Матеріалообробка вибухом» Інституту електрозварювання ім. Є.О. Патона НАН України кандидата технічних наук **Волгіна Леоніда Олександровича** за багатолітню плідну самовіддану працю та вагомі здобутки в розробленні технологічних процесів зварювання і устаткування для багатьох галузей народного господарства;

- провідного наукового співробітника Інституту електрозварювання ім. Є.О. Патона НАН України кандидата фізико-математичних наук **Півторака Вячеслава Автономовича** за багатолітню плідну наукову працю, вагомий внесок у розвиток експериментальної механіки та створення сучасного обладнання для визначення зварювальних напружень і деформацій;

- співробітників Державної наукової установи «Центр інноваційних медичних технологій НАН України» — старшу медичну сестру терапевтичного відділення поліклініки № 1 **Бондарчук Наталію Петрівну**; лікаря-інфекціоніста поліклініки № 1 **Костирко Нінель Григорівну**; медичну сестру фізіотерапевтичного відділення поліклініки № 2 **Сахно Оксану Петрівну** — за високопрофесійну невтомну працю, активне сприяння впровадженню сучасних технологій і обладнання у медичну практику та вагомий особистий внесок у розвиток справи охорони здоров'я людей.

Почесною грамотою Президії НАН України і Центрального комітету профспілки працівників НАН України нагороджено:

- провідного наукового співробітника Інституту хімії високомолекулярних сполук НАН України доктора хімічних наук **Алексєєву Тетяну Трохимівну** за багатолітню плідну наукову працю, вагомі здобутки у дослідженні хімії полімерів та особистий внесок у підготовку наукових кадрів;

- співробітників Державної наукової установи «Центр інноваційних медичних технологій НАН України» — лікаря-фізіотерапевта фізіотерапевтичного відділення стаціонару **Карпінську Катерину Сергіївну**; в.о. ученого секретаря **Потапова Олексія Андрійовича** — за високопрофесійну невтомну працю, активне сприяння впровадженню сучасних технологій і обладнання у медичну практику та вагомий особистий внесок у розвиток справи охорони здоров'я людей.

За матеріалами засідання підготувала О.О. Мележик